

پایایی و روایی مقیاس نظام‌های بازاری و فعال‌سازی رفتاری (BIS/BAS) در جمعیت دانشجویی دانشگاه تبریز

رضا عبدالهی مجارشین^۱

عباس بخشی‌پور^۲

مجید محمودعلیلو^۳

چکیده

هدف از مطالعه حاضر بررسی پایایی و روایی مقیاس BIS/BAS بود. بدین منظور در یک بررسی دو نمونه ۳۲۶ (برای بررسی روایی) و ۳۰ (برای بررسی پایایی) نفری از دانشجویان دانشکده‌های مختلف دانشگاه تبریز در پژوهش مشارکت نمودند. پایایی بازمیابی مقیاس BIS/BAS از طریق ضریب همبستگی بین دو بار اجرای مقیاس BIS/BAS با فاصله دو هفته بر روی ۳۰ نفر از دانشجویان دانشگاه تبریز بدست آمد. این نتایج برای مقیاس BIS ۰/۷۸، برای زیرمقیاس‌های پاسخ به پاداش ۰/۸۲، پاسخ به سائق ۰/۷۵ و جستجوی شادی و تفریح ۰/۸۶ بود. جهت سنجش همسانی درونی مقیاس BIS/BAS از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. بر اساس نتایج بدست آمده، ضریب آلفا برای مقیاس BIS ۰/۶۲، و برای زیرمقیاس‌های BAS، پاسخ به پاداش، پاسخ به سائق و جستجوی شادی و تفریح به ترتیب ۰/۶۸، ۰/۷۴، و ۰/۶۵.

Email: Abdollahi.reza@gmail.com

۱- کارشناس ارشد در روانشناسی - دانشگاه تبریز (نویسنده مسئول)

۲- دکتری روانشناسی بالینی - استاد دانشگاه تبریز

۳- دکتری روانشناسی بالینی - استاد دانشگاه تبریز

بدست آمد. برای تعیین روایی مقیاس BIS/BAS از روش روایی همزمان از طریق محاسبه ضرایب همبستگی نمرات مقیاس BIS/BAS با پرسشنامه‌های شخصیت آیزنک فرم کوتاه تجدیدنظر شده (EPQ-RS)، مقیاس صفت اضطرابی پرسشنامه حالت - صفت اضطراب (STAI-T)، مقیاس‌های عاطفه مثبت و منفی (PANAS) و پرسشنامه افسردگی بک (BDI) استفاده شد. نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین نمرات مقیاس BIS با پرسشنامه افسردگی بک، مقیاس نورو تیژم پرسشنامه‌های شخصیت آیزنک، مقیاس صفت اضطرابی و مقیاس عاطفه منفی همبستگی مثبت و معنی‌دار وجود دارد. همچنین، بین نمرات مقیاس BAS با مقیاس عاطفه مثبت، مقیاس برون‌گرایی پرسشنامه‌های شخصیت آیزنک همبستگی مثبت و معنی‌دار بدست آمد. در مجموع پژوهش حاضر نشان داد که مقیاس BIS/BAS واجد شرایط لازم برای استفاده در پژوهش‌های روانشناختی و ارزیابی‌های بالینی در ایران می‌باشد.

واژگان کلیدی: مقیاس نظام‌های بازداری / فعال‌سازی رفتاری، پایایی و روایی.

مقدمه

از نظر آیزنک درون‌گرایی- برون‌گرایی، روان رنجوری و پسیکوزگرایي عامل‌های اصلی شخصیت هستند که هر کدام ساختار زیستی معینی دارند و از ترکیب مختلف این عوامل تفاوت‌های فردی بوجود می‌آید (آیزنک، ۱۹۹۰). اما با دید دیگری به نظریه آیزنک، گری دو نظام متمایز مغزی بازداری / فعال‌سازی رفتاری^۱ را توصیف می‌کند که به پاداش و تنبیه‌های احتمالی حساس هستند. گری^۲ (۱۹۸۱) با چرخش ۴۵ درجه‌ای در ابعاد برون‌گرایی و روان‌رنجور خوئی نظریه آیزنک، دو عامل تکانشگری^۳ (روان‌رنجورخویی بالا، برون‌گرایی بالا) و اضطراب^۴ (برون‌گرایی پایین، روان‌رنجورخویی پایین) را استخراج کرد. گری یافته‌های فوق را با دو نظام بازداری رفتاری (BIS) و فعال‌سازی رفتاری (BAS) مرتبط می‌داند (فاولز، ۱۹۹۳). بر اساس نظر گری نظام بازداری رفتاری به انگیزش بی‌زاری حساس است که از طریق سیستم سپتوهیپوکامپال^۵ تنظیم می‌شود. فعال شدن BIS باعث بازداری حرکت

1- Behavioral Activation/Inhibition System (BAS/BIS)

2- Gray

3- Impulsivity

4- Anxiety

5- Septohippocampal

حرکت به سوی اهداف می‌شود. اساساً کارکرد BIS مسئول تجربه عواطف منفی مثل ترس، اضطراب و ناراحتی در واکنش به این نشانه‌ها می‌باشد. متناسب با الگوی تفاوت‌های فردی، حساسیت زیاد BIS حاکی از مستعد بودن به نشانه‌های اضطراب است (کارور^۱ و وایت^۲، ۱۹۹۴).

نظام فعال‌سازی رفتاری به انگیزش پاداش حساس است و مکانیسم عصبی تجربه‌های مرتبط با کسب لذت، هیجان‌خواهی، و فرار از درد و ناکامی را کنترل می‌کند (گری، ۱۹۹۰). BAS به عنوان نظام پاسخ‌دهنده انگیزشی برای نزدیکی رفتاری به سوی نشانه‌های پاداش و غیرتنبیهی تعریف می‌شود. بر اساس مطالعات عصب شناختی، اساس عصبی BAS کمتر از BIS مشخص شده است. با وجود این، گذرگاه‌های کاتکولامینرژیک^۳ بخصوص دوپامینرژیک نقش محوری دارند (استلار^۴ و استلار^۵، ۱۹۸۵). BAS به نشانه‌های پاداش، نبود تنبیه و گریز از تنبیه حساس است. فعالیت در این نظام موجب شروع (یا افزایش) حرکت فرد به سوی هدف می‌شود. از طرفی تجربه عواطف مثبت (مانند امید، سرخوشی^۶، و شادکامی^۷) را موجب می‌شود (گری، ۱۹۸۱، ۱۹۹۰).

فرض بر این است که هر کدام از نظام‌های BIS/BAS به کیفیت خاصی از عواطف مرتبط هستند. بطوری که عاطفه مثبت^۸ به BAS و عاطفه منفی^۹ به BIS مربوط می‌شود (گری، ۱۹۸۷؛ کوای^{۱۰}، ۱۹۹۳؛ تومارکن^{۱۱} و کینر^{۱۲}، ۱۹۹۸؛ تلگن^{۱۳}، ۱۹۸۵؛ واتسون^{۱۴} و همکاران، ۱۹۹۹). همچنین پیشنهاد شده است که در پژوهش‌های مرتبط با شخصیت، BAS در ارتباط با برونگرایی و BIS همسو با روان‌رنجورخویی مورد آزمایش قرار گیرد (گومز^{۱۵} و گومز^{۱۶}، ۲۰۰۲). علاوه براین، از آن جایی که BIS و BAS از ساختار متمایز

- 1- Carver
- 3- Catecholaminergic
- 5- Stellar, E.
- 7- Happiness
- 9- Negative Affect(NA)
- 11- Tomarken
- 13- Tellegen
- 15- Gomez

- 2- White
- 4- Stellar, J.R.
- 6- Elation
- 8- Positive Affect(PA)
- 10- Quay
- 12- Keener
- 14- Watson
- 16- Gomez

نورولوژیکی و فارماکولوژی برخوردارند، لذا فرض می‌شود که این دو سیستم متعامد^۱ باشند. بنابراین در یک جمعیت معین، افرادی با انواع ترکیبات حساسیت بالا و پایین BIS و BAS می‌تواند وجود داشته باشد (کارور و وایت، ۱۹۹۴).

مطابق با دیدگاه گری، BIS با صفت اضطرابی و عاطفه منفی مرتبط می‌شود که با روان رنجورخویی در نظریه آیزنک همسویی بالایی دارد (گری، ۱۹۸۱، ۱۹۸۷). نتایج حاصل از ضریب همبستگی پیرسون^۲ در ارتباط پرسشنامه‌های صفت اضطرابی اسپیلبرگر، عاطفه منفی، افسردگی بک و روان رنجورخویی آیزنک با مقیاس BIS می‌تواند به همگرایی مفهومی BIS با این ویژگی‌ها باشد. از طرف دیگر وجود همبستگی بین این پرسشنامه‌ها با مقیاس BIS می‌تواند شاخصی برای روایی همزمان^۳ مقیاس BIS باشد.

همچنین مطابق با دیدگاه گری، BAS با برونگرایی، عاطفه مثبت و تکانشگری ارتباط دارد (گری، ۱۹۸۷، ۱۹۸۱؛ کارور و وایت، ۱۹۹۴). نتایج حاصل از ضریب همبستگی پیرسون در ارتباط پرسشنامه‌های عاطفه مثبت، تکانشگری و برون گرایی با مقیاس BAS می‌تواند حاکی از همگرایی مفهومی یاد شده باشد و از طرفی وجود همبستگی فوق، تأییدی بر روایی همزمان مقیاس BAS با عاطفه مثبت، تکانشگری و برونگرایی است.

اگرچه گری (۱۹۸۷) دو بعد نظام عصبی BIS/BAS را مشخص کرد که می‌توانست در حوزه روانشناسی شخصیت و علوم اعصاب شناختی کاربرد داشته باشد. اما کارور و وایت (۱۹۹۴) در تلاشی برای سنجش این سازه‌ها، مقیاس خودگزارشی نظام بازداری/فعال سازی رفتاری را پیشنهاد کردند که می‌توانست جهت کمی‌سازی این ویژگی به کار رود. مقیاس BIS/BAS در کل شامل ۲۴ سؤال می‌باشد. مقیاس BIS شامل ۷ سؤال و مقیاس BAS شامل ۱۳ سؤال بوده و ۴ آیتم آن را نیز سوالات انحرافی شامل می‌شود.

1- Orthogonal

3- Concurrent validity

2- Pearson correlation coefficient

در این مقیاس که به صورت فردی و گروهی قابل اجرا است، از آزمودنی خواسته می‌شود تا در یک طیف ۴ درجه‌ای از نوع لیکرت موافقت و مخالفت خود را با هر یک از گویه‌های پرسشنامه بیان کند.

کارور و وایت (۱۹۹۴) همسانی درونی^۱ مقیاس BIS را ۰/۷۴، و همسانی درونی برای زیر مقیاس‌های BAS، پاسخ به پاداش، سائق، و جستجوی شادی و تفریح به ترتیب ۰/۷۳، ۰/۷۶ و ۰/۶۶ گزارش کرده‌اند. تحقیقات متعددی پایایی رضایت‌بخشی را برای این مقیاس‌ها نشان داده‌اند. چنان که ضریب پایایی برای مقیاس BIS در دامنه ۰/۵۶ تا ۰/۸۲ و برای مقیاس BAS در دامنه ۰/۶۵ تا ۰/۸۶ گزارش شده است (کسیراس^۲، آویلا^۳، و تروویا^۴، ۲۰۰۳؛ مایر^۵ و هافمن^۶، ۲۰۰۵؛ راس^۷، میلیس^۸، بن برایت^۹ و بایلی^{۱۰}، ۲۰۰۲). همچنین، فرانکن^{۱۱}، موریس^{۱۲} و راسین^{۱۳} (۲۰۰۵) ضرایب آلفا برای مقیاس‌های BIS و BAS را در دامنه ۰/۶۱ تا ۰/۷۹ یافتند. در کل، تحقیقات متعددی نشان داده‌اند که همسانی درونی و پایایی BIS/BAS در جامعه ساخته شده اولیه و هم در سایر مناطق رضایت‌بخش می‌باشد و قادر است جمعیت بهنجار را از نابهنجار تفکیک کند (مانند؛ راس، میلیس، بن برایت و بایلی، ۲۰۰۲؛ فرانکن و موریس، ۲۰۰۶).

اخیراً نیاز مبرمی بر ابزار سنجش BIS/BAS در ایران بوجود آمده است. از یک طرف، گسترش کاربرد نظریه گری در پژوهش‌های مختلف ایرانی و نیاز به ابزاری که بتواند با اعتماد بیشتری مورد استفاده قرار گیرد، بر اهمیت بررسی شاخص‌های روانسنجی BIS/BAS دلالت دارد. از طرفی قابلیت کاربرد این مقیاس در جمعیت بیمار و بهنجار، حاکی از اهمیت پژوهش درباره شاخص‌های روانسنجی این مقیاس است. همچنین رویکردهای علمی شکل گرفته در حیطه علوم اعصاب‌شناختی نیازمند ابزارهایی برای

1- Internal consistency
3- A' Vila
5- Meyer
7- Ross
9- Bonebright
11- Franken
13- Rassin

2- Caseras
4- Trrubia
6- Hofmann
8- Millis
10- Bailley
12- Muris

کمی‌سازی نظام‌های عصبی فعال‌سازی / بازداری رفتاری است. مطالعه حاضر در پاسخ به نیازمندی‌های فوق در ایران شکل و صورت گرفته است. لذا مطالعه حاضر با هدف تعیین وضعیت روانی و پایایی مقیاس BIS/BAS انجام شده است. نتایج این مطالعه در پژوهش‌های روانشناختی، بین رشته‌ای و حتی در مراکز بالینی ایران قابل استفاده می‌باشد.

روش

جامعه آماری و آزمودنی‌ها

جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه تبریز در سال ۱۳۸۷ هستند که در یکی از دانشکده‌های این دانشگاه مشغول به تحصیل بودند. آزمودنی‌های به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای در بین دانشکده‌های مختلف دانشگاه تبریز انتخاب گردید. بدین ترتیب ابتدا چهار دانشکده شیمی، علوم اجتماعی، کشاورزی و زبان‌های خارجی و از

هر دانشکده سه کلاس به روش تصادفی انتخاب و داده‌های مورد نیاز گردآوری گردید. تعداد ۳۵۶ نفر دانشجو شامل ۱۶۹ دختر (۴۷/۵ درصد) و ۱۸۷ پسر (۵۲/۵ درصد) در مطالعه حضور داشتند. تعداد ۳۲۶ نفر از آنها برای بررسی روانی و ۳۰ نفر برای بررسی پایایی مشارکت داشتند. میانگین سنی آزمودنی‌ها ۲۱/۹۸ سال با انحراف معیار ۳/۷۲ سال بود. کمترین سن ۱۸ ساله و بالاترین آن ۳۲ ساله بودند.

ابزار پژوهش

مقیاس نظام‌های بازداری / فعال‌سازی رفتاری: کلاً شامل ۲۴ آیتم می‌باشد. مقیاس BIS شامل ۷ آیتم و مقیاس BAS شامل ۱۳ آیتم می‌باشد. ۴ آیتم آن نیز شامل سوالات انحرافی می‌شود. مقیاس BAS، ۳ زیرمقیاس دارد که شامل پاسخ به پاداش^۱ (۵ آیتم)، سائق^۲ (۴ آیتم)، و جستجوی شادی و تفریح^۳ (۴ آیتم) می‌باشد. نمرات BAS در این تحقیق از کل نمرات زیرمقیاس‌های پاسخ به پاداش، سائق، و جستجوی شادی و تفریح

1- Reward responsiveness
3- Fun seeking

2- Drive

مشتمل می‌شود. هر آیتم مقیاس BIS/BAS در یک مقیاس ۴ درجه‌ای از نوع لیکرت درجه‌بندی شده که نمره ۱ بیانگر «کاملاً موافقم» و نمره ۴ بیانگر «کاملاً مخالفم» است. نمرات بالاتر در این مقیاس نشان‌دهنده حساسیت‌های بالاتر می‌باشند. همسانی درونی مقیاس BIS، ۰/۷۴، گزارش شده، و همسانی درونی برای زیرمقیاس‌های BAS، پاسخ به پاداش، سائق، و جستجوی شادی و تفریح به ترتیب ۰/۷۳، ۰/۷۶، و ۰/۶۶ گزارش شده است (کارور و وایت، ۱۹۹۴).

در این پژوهش مقیاس BIS/BAS توسط محقق و دو تن از کارشناسان رشته مترجمی زبان انگلیسی به صورت مستقل ترجمه شد. سه ترجمه مستقل در یک مباحثه مشترک به یک فرم واحد تبدیل گردید. سپس این پرسشنامه توسط یکی از کارشناسان رشته ادبیات فارسی ویراستاری شد. در نهایت، از یکی از دانشجویان دوره دکتری زبان انگلیسی دانشگاه یورک^۱ انگلستان خواسته شد تا با استفاده از روش ترجمه معکوس^۲ آن را به انگلیسی برگرداند. این کار موجب اطمینان یافتن مضاعف از صحت ترجمه مقیاس BIS/BAS می‌گردید. روایی محتوایی^۳ (آیا سؤالات یا گویه‌های ابزار، معرف ویژگی‌ها و مهارت‌های ویژه‌ای است که محقق قصد اندازه‌گیری آنها را دارد) و روایی صوری^۴ (یعنی روایی ظاهری یا اینکه سؤالات آزمون تا چه حد در ظاهر شبیه موضوعی هستند که برای اندازه‌گیری آنها تهیه شده‌اند) این پرسشنامه توسط سه تن از اساتید گروه روانشناسی دانشگاه تبریز مورد ارزیابی قرار گرفته و روایی این پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفت.

نسخه اصلاح شده پرسشنامه شخصیتی آیزنک^۵ (EPQ-RS): یک پرسشنامه خودسنجی ۴۸ سؤالی «بلی» و «خیر» است که برای سنجش سه بعد شخصیت روان رنجورخویی (پایداری هیجانی / هیجان‌پذیری)، برونگرایی (برونگرایی / درونگرایی) و پسیکوزگرایبی مورد استفاده قرار می‌گیرد. EPQ-RS نسخه کوتاه پرسشنامه تجدیدنظر

1- York

2- Back translation

3- Content validity

4- Face validity

7- Eysenck Personality Questionnaire Revised short-scale

شده شخصیت آیزنک (EPQ-R؛ آیزنک، آیزنک و بارت^۱، ۱۹۸۵) است. ضرایب پایایی این پرسشنامه ۰/۶۲ (مردان)، ۰/۶۱ (زنان) برای مقیاس P، ۰/۸۸ (مردان)، ۰/۸۴ (زنان) برای مقیاس E، ۰/۸۴ (مردان)، ۰/۸۰ (زنان) برای مقیاس N، ۰/۷۷ (مردان) و ۰/۷۳ (زنان) برای مقیاس L، گزارش شده است. پایایی و روایی این آزمون توسط بخشی‌پور و باقریان (۱۳۸۵) بر روی جمعیت ایرانی انجام شده است. پایایی بدست آمده در بررسی آنها برای مقیاس P ۰/۶۷، برای مقیاس E ۰/۸۹، برای مقیاس N ۰/۹۰، و برای مقیاس L ۰/۸۹ بود. این محققان برای بررسی روایی این پرسشنامه از مقیاس‌های NEO-FFI^۲ استفاده کردند. ضرایب همبستگی بدست آمده برای مقیاس برونگرایی EPQ-RS با مقیاس برونگرایی NEO-FFI-R ۰/۷۰ و برای مقیاس روان‌رنجورخوبی EPQ-RS با مقیاس روان‌رنجورخوبی NEO-FFI-R ۰/۷۲ بدست آمد (بخشی‌پور و باقریان، ۱۳۸۵). در این تحقیق از زیرمقیاس روان‌رنجورخوبی پرسشنامه شخصیتی آیزنک به منظور ارزیابی روایی همزمان با مقیاس BIS، و از زیرمقیاس برونگرایی این پرسشنامه به منظور ارزیابی روایی همزمان با مقیاس BAS استفاده شد.

پرسشنامه افسردگی بک^۴ (BDI): این پرسشنامه که به وسیله بک و استیر^۵ (۱۹۸۷)، برای سنجش جنبه‌های شناختی، عاطفی و جسمانی افسردگی ساخته شده، شامل ۲۴ ماده در دامنه نمرات صفر تا ۶۳ است. این آزمون از روایی و پایایی خوبی در میان گروه‌های مختلف برخوردار است. در ایران ضریب همبستگی هر بخش با نمره کل آزمون بین ۳۲٪ تا ۶۸٪ و ضریب همسانی درونی آن ۸۵٪ گزارش شده است (پورشهباز، ۱۳۷۲). در این تحقیق از پرسشنامه افسردگی بک به منظور ارزیابی روایی همزمان با مقیاس BIS استفاده شد.

پرسشنامه حالت - صفت اضطراب فرم ۲^۶ (STAI)Y-2: پرسشنامه حالت صفت - اضطراب (فرم ۲-Y) که توسط اسپیلبرگر^۷ و همکاران (۱۹۸۳) ساخته شده ۲۰ آیتم برای اندازه‌گیری

1- Eysenck

3- NEO-Five Factor Inventory Revised

5- Steer

7- Spielberger

2- Barrett

4- Beck Depression Inventory

6- State-Trait Anxiety Inventory form Y-2

حالت اضطراب و ۲۰ آیتم برای اندازه‌گیری صفت اضطراب دارد. در این تحقیق از مقیاس صفت برای اندازه‌گیری صفت اضطراب استفاده شده است. هر آیتم در یک مقیاس لیکرت درجه‌بندی می‌شود، در دامنه‌ای از ۱ (اصلاً) تا ۴ (خیلی زیاد)، که نمرات بالاتر بیانگر اضطراب بالاتر می‌باشد. پرسشنامه حالت- صفت اضطراب همسانی درونی بالایی دارد. میانگین ضرایب آنها در گروه‌های مختلف در مقیاس حالت اضطراب ۰/۹۲ و برای مقیاس صفت اضطراب ۰/۹۰ گزارش گردیده است. گومز، کوپر^۱، و گومز (۲۰۰۰) همسانی درونی برای مقیاس صفت اضطراب را ۰/۹۲ گزارش کرده‌اند. پناهی شهری (۱۳۷۲) به روش باز آزمایی، برای مقیاس حالت اضطراب همبستگی ۰/۸۴ و برای مقیاس صفت اضطراب ۰/۷۶ به دست آورد. در این تحقیق از زیرمقیاس صفت اضطراب پرسشنامه حالت - صفت اضطراب به منظور ارزیابی روایی همزمان با مقیاس BIS استفاده شد.

مقیاس‌های عاطفه مثبت و منفی^۲ (PANAS): این مقیاس، ابزار خودسنجی ۲۰ آیتمی می‌باشد و برای اندازه‌گیری دو بعد خلق یعنی «عاطفه منفی» و «عاطفه مثبت» طراحی شده‌اند. هر خرده‌مقیاس ۱۰ آیتم دارد. آیتم‌ها روی یک مقیاس ۵ نقطه‌ای (۱=بسیار کم، به هیچ وجه تا ۵=بسیار زیاد) از سوی آزمودنی رتبه‌بندی می‌شوند. ضرایب سازگاری درونی (آلفا) برای خرده‌مقیاس عاطفه مثبت، ۰/۸۸ و برای خرده‌مقیاس عاطفه منفی، ۰/۸۷ است. پایایی آزمون از راه بازآزمایی با فاصله ۸ هفته‌ای برای خرده‌مقیاس عاطفه مثبت، ۰/۶۷ و برای خرده‌مقیاس عاطفه منفی، ۰/۷۱ گزارش شده است (واتسون^۳ و همکاران، ۱۹۸۸؛ به نقل از بخشی‌پور و دژکام، ۱۳۸۴). از لحاظ روایی همبستگی خرده مقیاس عاطفه منفی با BDI، ۰/۵۸ و همبستگی خرده‌مقیاس عاطفه مثبت با این پرسشنامه، ۰/۳۶- و نیز همبستگی خرده‌مقیاس عاطفه منفی با مقیاس اضطراب آشکار، ۰/۵۱ و همبستگی خرده‌مقیاس عاطفه مثبت با مقیاس اضطراب آشکار، ۰/۳۵- گزارش شده است (همان منبع). پایایی و روایی مقیاس‌های عاطفه مثبت و منفی در ایران توسط بخشی‌پور و دژکام (۱۳۸۴) بر روی ۲۵۵ نفر دانشجوی مبتلا به اختلالات اضطرابی و

1- Cooper
3- Watson

2- Positive and Negative Affective
Schedule(PANAS)

افسردگی مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج پژوهش آنان نشان داد که از لحاظ روایی با کمک این ابزار بخوبی می‌توان بیماران مضطرب و افسرده را از هم جدا کرد ($P < 0/05$) و پایایی این دو خرده مقیاس برابر با $0/87$ است (بخشی‌پور و دژکام، ۱۳۸۴). در این تحقیق از مقیاس عاطفه منفی به منظور ارزیابی روایی همزمان با مقیاس BIS، و از مقیاس عاطفه مثبت به منظور ارزیابی روایی همزمان با مقیاس BAS استفاده شد.

تحلیل‌های آماری

تمام تحلیل‌های آماری با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS تحلیل شد. از روش آماری توصیفی برای توصیفی متغیرهای تحقیق استفاده شد. از روش‌های آماری ضریب آلفای کرونباخ^۱ برای بررسی همسانی درونی و ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی روایی همزمان مقیاس BIS/BAS با پرسشنامه افسردگی بک (BDI)، مقیاس‌های روان‌رنجورخویی و برونگرایی پرسشنامه شخصیت آیزنک فرم کوتاه تجدید نظر شده (N و E)، مقیاس صفت اضطرابی پرسشنامه حالت - صفت اضطراب (STAI-T) و مقیاس‌های عاطفه مثبت و منفی (PANAS) استفاده شد. جهت تعیین پایایی از روش بازآزمایی استفاده گردید.

نتایج

میانگین و انحراف معیار نمرات بدست آمده از مقیاس BIS/BAS، پرسشنامه افسردگی بک (BDI)، مقیاس‌های روان‌رنجورخویی و برونگرایی پرسشنامه شخصیت آیزنک فرم کوتاه تجدیدنظر شده (N و E)، مقیاس صفت اضطرابی پرسشنامه حالت - صفت اضطراب (STAI-T) و مقیاس‌های عاطفه مثبت و منفی (PANAS) در جدول شماره ۱ ارائه شده است.

1- Cronbach's Alpha coefficient

جدول شماره (۱) میانگین و انحراف استانداردهای متغیرهای این تحقیق

متغیرها	میانگین	انحراف استاندارد
نظام بازداری رفتاری (BIS)	۱۹/۸۵	۲/۹۲
نظام فعال‌سازی رفتاری (BAS)	۴۲/۲۲	۵/۷۵
پرسشنامه افسردگی بک (BDI)	۱۵/۹۶	۱۲/۰۳
روان‌رنجورخویی (N)	۷/۳۵	۲/۶۸
برونگرایی (E)	۷/۵۹	۲/۴۹
صفت اضطرابی (STAI-T)	۴۳/۴۹	۱۰/۱۳
عاطفه مثبت (PA)	۳۸/۴۴	۶/۴۴
عاطفه منفی (NA)	۲۶/۱۶	۸/۱۳

بررسی حاصل از پایایی مقیاس BIS/BAS با استفاده از روش بازآزمایی به فاصله دو هفته بر روی ۳۰ نفر از دانشجویان نشان داد که پایایی مقیاس BIS برابر ۰/۷۸ و برای زیرمقیاس پاسخ به پاداش ۰/۸۲، برای زیرمقیاس پاسخ به سائق ۰/۷۵ و برای زیرمقیاس جستجوی شادی و تفریح ۰/۸۶ بود.

نتایج حاصل از همسانی درونی مقیاس BIS/BAS به روش ضریب آلفای کرونباخ نشان داد که ضریب آلفای مقیاس BIS ۰/۶۲ بود. ضریب آلفای کرونباخ برای هر کدام از زیرمقیاس‌های مقیاس BAS، برای پاسخ به پاداش، پاسخ به سائق و جستجوی شادی و تفریح به ترتیب ۰/۶۸، ۰/۷۴، و ۰/۶۵ بدست آمد.

نتایج حاصل از روایی همزمان مقیاس BIS/BAS، با پرسشنامه شخصیت آیزنک فرم کوتاه تجدیدنظر شده (EPQ-RS)، مقیاس صفت اضطرابی پرسشنامه حالت - صفت اضطراب (STAI-T)، مقیاس‌های عاطفه مثبت و منفی (PANAS) و پرسشنامه افسردگی بک (BDI) صورت گرفت که نتایج بدست آمده از روایی همزمان در جدول شماره ۲ نشان داده شده است.

جدول شماره (۲) نتایج بدست آمده از ضریب همبستگی مقیاس BIS و BAS با پرسشنامه‌ها

مقیاس BAS	مقیاس BIS	
-۰/۰۶	۰/۳۱**	پرسشنامه افسردگی بک (BDI)
-۰/۱۵*	۰/۴۱**	صفت اضطرابی (STAI-Y-2)
۰/۳۱**	-۰/۱۲*	عاطفه مثبت (PANAS)
-۰/۰۸	۰/۳۷**	عاطفه منفی (PANAS)
-۰/۲۵**	۰/۲۳**	روان رنجورخویی (EPQ-RS)
۰/۲۲**	-۰/۰۰	برونگرایی (EPQ-RS)

**P<0.01, *P<0.05

با توجه به جدول شماره ۲ مشاهده می‌شود که مقیاس BIS در سطح $P<0/01$ با پرسشنامه افسردگی بک (۰/۳۱)، مقیاس روان رنجورخویی پرسشنامه شخصیت آیزنک - فرم کوتاه تجدیدنظر شده (۰/۲۳)، مقیاس صفت اضطرابی پرسشنامه حالت - صفت اضطراب (۰/۴۱)، و مقیاس عاطفه منفی (۰/۳۷) همبستگی مثبت و معنی‌دار دارد و با مقیاس عاطفه مثبت (۰/۱۲-) در سطح $P<0/05$ همبستگی منفی و معنی‌دار دارد. اما با مقیاس برونگرایی هیچگونه رابطه‌ای مشاهده نشد. مقیاس BAS با مقیاس عاطفه مثبت (۰/۳۱) و با مقیاس برونگرایی پرسشنامه شخصیت آیزنک - فرم کوتاه تجدیدنظر شده (۰/۲۲) در سطح $P<0/01$ همبستگی مثبت و معنی‌دار دارد و با مقیاس روان رنجورخویی پرسشنامه شخصیت آیزنک - فرم کوتاه تجدیدنظر شده (۰/۲۵-) در سطح $P<0/01$ و با مقیاس صفت اضطرابی پرسشنامه حالت - صفت اضطراب (۰/۱۵-) در سطح $P<0/05$ همبستگی منفی و معنی‌دار دارد. اما بین مقیاس BAS با پرسشنامه افسردگی بک و مقیاس عاطفه منفی رابطه‌ای مشاهده نشد.

بحث

یافته‌های پژوهش حاضر ویژگی‌های روانسنجی ترجمه فارسی مقیاس BIS/BAS، شامل پایایی بازآزمایی، همسانی درونی ماده‌های مقیاس و روایی همزمان را مورد تأیید

قرار داد. پایایی بازآزمایی این مقیاس برحسب محاسبه ضرایب همبستگی بین نمره‌های ۳۰ نفر از آزمودنی‌ها در دو نوبت به فاصله دو هفته برای مقیاس BIS و زیرمقیاس پاسخ به سائق در حد خوب ($>0/70$)، برای زیر مقیاس‌های پاسخ به پاداش و جستجوی شادی و تفریح ($>0/80$) در حد عالی بود. همسانی درونی ماده‌های زیرمقیاس‌های BIS و BAS (پاسخ به پاداش، سائق و جستجوی شادی و تفریح) برحسب ضرایب آلفای کرونباخ نشان داد که برای زیرمقیاس پاسخ به سائق در حد خوب ($>0/70$) و برای مقیاس BIS و زیرمقیاس‌های پاسخ به پاداش و جستجوی شادی و تفریح در حد قابل قبول ($0/60-0/70$) بود. نتایج حاصل از ضرایب همبستگی مقیاس BIS/BAS با پرسشنامه‌های افسردگی بک، مقیاس روان‌رنجورخویی و برونگرایی پرسشنامه شخصیت آیزنک، مقیاس صفت اضطرابی و مقیاس عاطفه مثبت و منفی که به لحاظ مفهومی هم ارز با BIS و BAS بودند روایی همزمان آن را مورد تأیید قرار داد. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های کارور و وایت (۱۹۹۴)، کسیراس، اوایلا، و توروویا، (۲۰۰۳)، مایر و هافمن (۲۰۰۵)، راس، میلیس، بن برایت و بایلی (۲۰۰۲) و همچنین، فرانکن، موریس و راسین (۲۰۰۵) در مورد مشخصه‌های روانسنجی و روایی مقیاس BIS/BAS مطابقت می‌کند.

با استناد به یافته‌های حاضر مقیاس BIS/BAS، می‌توان از این ابزار ارزشمند در پژوهش‌های مربوط به ویژگی‌های شخصیتی، انگیزشی، عاطفی و هیجانی استفاده کرد. با استناد به یافته‌های مشابه (به عنوان مثال، گری، ۱۹۸۵؛ فاولز، ۱۹۹۳؛ نیومن و کوسون، ۱۹۸۶؛ کوای، ۱۹۹۳) می‌توان از آن برای پژوهش‌های اکتشافی در مورد گروه‌های مختلف بیماران، مخصوصاً کسانی که بیشتر از مشکلات شخصیتی، عاطفی و روابط بین فردی رنج می‌برند استفاده کرد. به عنوان مثال، افرادی که دارای حساسیت BAS بسیار بالایی هستند، امکان بیشتری وجود دارد که دچار اختلال شخصیت ضداجتماعی باشند (بحث‌های زیادی در مورد این مسأله وجود دارد که فرض می‌شود برای BIS ضعیف یا بازداری ضعیف تکانه‌ها نقش داشته باشد) (فاولز، ۱۹۸۰؛ گری، ۱۹۸۵). همچنین، در مواقعی که حساسیت BIS بسیار بالا است، ممکن است فرد را نسبت به اختلالات اضطرابی یا افسردگی آسیب‌پذیر کند (فاولز، ۱۹۹۳).

نتایج پژوهش حاضر در تأیید پایایی و روایی ترجمه فارسی مقیاس BIS/BAS، در عین حال با محدودیت‌هایی همراه بود. از جمله آنها این است که اگرچه پژوهش حاضر در مورد نمونه‌ای از جمعیت بهنجار انجام شده، هنجاریابی مقیاس BIS/BAS در مورد جمعیت بیمار گام بعدی در تکمیل مشخصه‌های روانسنجی این مقیاس خواهد بود. محدودیت دیگر اینکه، بدون در نظر گرفتن پایایی، سنجش و بررسی انواع روایی یک مقیاس فرایندی نسبتاً مستمر است و تحقق روایی مطلوب با انجام چند پژوهش و چند سال پژوهش میسر نمی‌شود. بنابراین، اگرچه گام‌های نخست برداشته شده، اما ادامه و حتی تکرار پژوهش‌ها به منظور بررسی انواع روایی مقیاس و تأیید مجدد یافته‌های فعلی ضرورت دارد. انجام چنین پژوهش‌هایی، مقدمات لازم برای هنجاریابی ترجمه فارسی مقیاس BIS/BAS را به عنوان فرایندی متمایز از روایی‌یابی در آینده فراهم خواهد ساخت.

تاریخ دریافت نسخه اولیه مقاله:

۱۳۸۷/۰۷/۱۳

تاریخ دریافت نسخه نهایی مقاله:

۱۳۸۸/۰۱/۲۱

تاریخ پذیرش مقاله:

۱۳۸۸/۰۵/۰۲

منابع

References

- بخشی‌پور رودسری، عباس؛ باقریان خسروشاهی، صنم. (۱۳۸۵). ویژگی‌های روانسنجی پرسشنامه تجدیدنظر شده شخصیت آیزنک- فرم کوتاه (EPQ-RS)، تهران: دوفصلنامه انجمن روانشناسی ایران، دوره اول، شماره ۲.
- بخشی‌پور رودسری، عباس؛ دژکام، محمود. (۱۳۸۴). ویژگی‌های تحلیل عاملی تأییدی مقیاس عاطفه مثبت و منفی، تهران: دوفصلنامه انجمن ایرانی روانشناسی، دوره اول، شماره ۲.
- پناهی شهری، محمود. (۱۳۷۲). بررسی مقدماتی روانی، اعتبار و نرم سیاهه حالت - صفت اضطراب، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی، دانشگاه تربیت مدرس.
- پورشهباز، عباس (۱۳۷۲). رابطه بین ارزیابی میزان استرس رویدادهای زندگی و تیپ شخصیت در بیماران مبتلا به سرطان خون، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی. دانشگاه علوم پزشکی ایران، انیسیتیتو روانپزشکی تهران.
- Beck, A.T., Steer, R.A. (1987). *Beck Depression Inventory Manual*, San Antonio, Tx: Psychological Corporation/ Harcourt Brace Jovanovich.
- Carver, C.S., & White, T.L. (1994). *Behavioral Inhibition, Behavioral Activation, and Affective Responses to Impending Reward and Punishment: The BIS/BAS Scales*, Journal of Personality and Social Psychology, 67, 319-333.
- Caseras, X., A Vila, C., & Torrubia, R. (2003). *The Measurement of Individual Differences in Behavioral Inhibition and Behavioural Activation Systems: A Comparison of Personality Scales*, Personality and Individual Differences, 34, 999-1013.
- Eysenck, H.J. (1990). *Biological Dimensions of Personality*, In L. A. Pervin (Ed.), *Handbook of Personality: Theory and Research* (pp. 244-276), New York: Guilford Press.
- Eysenck, S.B.G., Eysenck, H. J. & Barrett, P. (1985). *A Revised Version of the Psychoticism Scale*, Personality and Individual Differences, 6, 21-29.
- Fowles, D.C. (1980). *The Three Arousal Model: Implications of Gray's Two-factor Learning Theory for Heart Rate, Electrodermal Activity, and Psychopathy*, Psychophysiology, 17, 87-104.

-
- Fowles, D.C. (1993). *Biological Variables in Psychopathology: A Psychobiological Perspective*, In P.B. Sutker & H.E. Adams (Eds.), *Comprehensive Handbook of Psychopathology* (2nd ed., pp. 57-82). New York: Plenum.
- Franken, I.H.A. & Muris, P. (2006). *BIS/BAS Personality Characteristics and College Students' Substance Use*, *Personality and Individual Differences* 40, 1497-1503.
- Franken, I.H.A., Muris, P., & Rassin, E. (2005). *Psychometric Properties of the Dutch BIS/BAS Scales*, *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 27, 25-30.
- Gomez, R., Cooper, A., & Gomez, A. (2000). *Susceptibility to Positive and Negative Mood States: Test of Eysenck's, Gray's and Newman's Models*, *Personality and Individual Differences*, 29, 351-365.
- Gomez, R., & Gomez, A. (2002). *Personality Traits of the Behavioral Approach and Inhibition Systems: Associations with Processing of Emotional Stimuli*, *Personality and Individual Differences*, 32, 1299-1316.
- Gray, J.A. (1981). *A Critique of Eysenck's Theory of Personality*, In H. J. Eysenck (Ed.), *A Model for Personality* (pp.246-276). New York: Springer.
- Gray, J.A. (1985). *Issues in the Neuropsychology of Anxiety*, In A.H. Tuma & J. D. Maser (Eds.), *Anxiety and the Anxiety Disorders* (pp. 5-25). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Gray, J.A. (1987). *The Psychology of Fear and Stress (2nd ed.)*, Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Gray, J.A. (1990). *Brain Systems that Mediate Both Emotion and Cognition*, *Cognition and Emotion*, 4, 269-288.
- Meyer, T.D., & Hofman, B.U. (2005). *Assessing the Dysregulation of the Behavioral Activation System: The Hypomanic Personality Scale and the BIS-BAS Scales*, *Journal of Personality Assessment*, 85, 318-324.
- Newman, J.P., & Kosson, D.S. (1986). *Passive Avoidance Learning in Psychopathic and Nonpsychopathic Offenders*, *Journal of Abnormal Psychology*, 95, 252-256.
-

-
- Quay, H.C. (1993). *The Psychobiology of Undersocialized Aggressive Conduct Disorder: A Theoretical Perspective*, Development and Psychopathology, 5, 165-180.
- Ross, S.R., Millis, S.R. Bonebright, T.L., & Bailey, S.E. (2002). *Confirmatory Factor Analysis of the Behavioral Inhibition and Activation Scales*, Personality and Individual Differences, 33, 861-865.
- Spielberger, C.D., Gorsuch, R., Lushene, R., Vagg, P.R., & Jacobs, G.A. (1983). *Manual for the State-Trait Anxiety Inventory (Form Y)*, Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
- Stellar, J.R., & Stellar, E. (1985). *The Neurobiology of Motivation and Reward*, New York: Springer-Verlag.
- Tellegen, A. (1985). *Structures of Mood and Personality and Their Relevance to Assessing Anxiety, with an Emphasis on Self-report*, In A. H. Mima, & J.D. Maser (Eds.), *Anxiety and the Anxiety Disorders* (pp. 681-706), Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Tomarken, A.J., & Keener, A.D. (1998). *Frontal Brain Asymmetry and Depression: A Self-regulatory Perspective*, Cognition and Emotion, 12, 387-420.
- Watson, D., Wiese, D., Vaidya, J., & Tellegen, A. (1999). *The Two General Activation Systems of Affect: Structural Findings, Evolutionary Considerations, and Psychobiological Evidence*, Journal of Personality and Social Psychology, 76, 820-838.